

Det påstås ju att vissa församlingar söka överglänsa varandra i att bygga *stora* orglar. Utan att något tävlingsintresse varit drivfjädern, skulle Båstad efter koromgångsorgelns byggande kanske kunna sägas inneha 2 rekord: 3 piporglar, av vilka en skulle vara Sveriges *minsta*.

Albert Runbäck.

Svensk Tidegård.

Efter ärkebiskop Lars torde ingen i svenska kyrkan hava nedlagt så stort och förtjänstfullt arbete för den svenska tidegårdens som kyrkoherden i Söderköping, Arthur Adell, och kyrkoherden i Söndrum, teologie licentiaten Knut Peters. Det är en ganska storartad utsaga, men ingen torde kunna draga dess sanningsenlighet i tvivelsmål, även om författaren, för att undvika varje beskyllning för panegyrik, är villig att medgiva, att sedan nämnda utsaga blivit gjord, hava de mera iögonfallande anledningarna till att nämna de samtida tvenne ämbetsbröderna i samband med den store ärkebiskopen blivit uttömda.

Imponerad och tacksam ser man tillbaka på det arbete som under en följd av år utförts för tidegårdens återupplivande. År 1934 utkom vad man skulle vilja kalla grundvalen för detta arbete, nämligen »Veckans Tideböner». Det är en utomordentligt solid grund för fortsatt arbete. Det var även den gången en gåva till svenska kyrkan, så värdefull, att författaren till dessa rader för egen del och utan alla anspråk på objektiv giltighet skulle vilja ställa den närmast efter den heliga skrift, ett omdöme som kan synas vara överdrivet, men som fälles av en person, som under snart fem år dagligen brukat »Veckans tideböner» tvenne gånger i församlingens gemenskap med ett obeskrivligt skönt utbyte; tidebön under dagen och vespern har författaren läst ensam och ständigt med samma glädje och tacksamhet. Fyra år senare utkommo »Kyrkoårets aftonböner», som innehålla completoriet under advent, jul, nyår, trettondedag jul, fastan, passionstiden, påsk,

---

Veckans tideböner jämte tideböner för kyrkoåret. Sammanställda och utgivna av Arthur Adell och Knut Peters. Ny och utvidgad upplaga. 1939. C. W. K. Gleerups förlag. Lund.

Kristi himmelfärds dag, pingst och därtill vid enskilda högtidsdagar under trefaldighetstiden, vid kyrkmässa, ungdomsdag och »Då någon ligger på bår». Genom detta tillägg infördes kyrkoårets princip i tidegården.

När ärkebiskop Lars skrev sitt stora verk om tidegården, »*De Officijs*», skilde han på tidebönen, *cantus de tempore*, och helgonasången, *cantus de sanctis*. För den förra gav han utförliga anvisningar och de anslöto sig till det allmänkyrkliga kyrkoåret. Där emot ställde han sig avvisande mot helgonasången. Tidebönen menade han härstamma från kyrkans äldsta tid, då allt ännu var »rent och obemängt» och höll före, att den »har en ädlare och värdigare karaktär än den senare och yngre helgonasången.» I själva verket levde kyrkan under medeltiden i tvenne kyrkoår. Det som utformas genom påskens och julens festcirkclar med förberedelsetid, firningstid och efterfirningstid — advent, jul och trettondedagstiden samt fastan, påsken och trefaldighetstiden — är det gamla klassiska kyrkoåret. Vid sidan om detta firas helgonåret med alla helgonadagar. Det kan ej bestridas, att det stora antalet helgondagar ofta kommer att förhindra kyrkoårets firning *de tempore*. När vi därför i våra dagar finna ett allt starkare intresse för helgonkalenderns restauration och observans, är det av stor vikt, att man därvid hela tiden har kyrkoåret *de tempore* för ögonen, och att dess firning bliver det angelägnaste. Alltjämt bjuder ärkebiskop Lars i »*De Officijs*» här en föredömlig hållning. Han avskaffar icke helt helgonåret. Han behåller apostladagarna och »martyrofficiet». Men den liturgiska synpunkten dominerar.

Studera vi nu Adell och Peters »Kyrkoårets aftonböner», finna vi med tillfredsställelse, att de helt följt den store ärkebiskopens principer. Vi finna completorium »På Apostladag» och »På Martyrdag». Likaså finns ett completorium för Alla helgons dag. Detta är att hälsa med glädje. Tvenne anmärkningar skulle man där emot vilja göra: Completoriet för »Ungdomsdag» förefaller överflödigt; ungdomsdagen borde liturgiskt infogas i kyrkoåret och completoriet borde vara dagens completorium. Vidare finner man completorium för »Passionstiden I» och för »Passionstiden II». Det förra är avsett för tiden från och med fastlagssöndag till och med veckan efter midfastosöndagen, det senare under tiden från femte söndagen i fastan till och med stilla veckan. I stället för fastlagssöndagen borde askonsdagen angivas som begynnelse dag för det första completoriet och det borde anvisas för fastan och

ej för passionstiden, vilken omfattar endast de tvenne sista veckorna i fastan. Att oklarhet råder i nutida svenskt språkbruk beror på tendenser, som gå tillbaka ända till medeltiden, men det är inga goda liturgiska tendenser. De böra i ett så förnämligt liturgiskt verk korrigeras.

Nu är en ny upplaga av tidegården under utgivande, och den präglas bl. a. av ett intensivt arbete på hymnerna och bönerna. Det man framför allt är tacksam för i denna nya upplaga är utökningen av tidebönerna under olika kyrkoårstider. Stora liturgiska värden hava åter blivit levande i svenska kyrkan. Man finner dessa i de matutiner och vesprar som den nya upplagan innehåller. Här förtjäna talrika detaljer att påpekas. Vi finna under advent de sköna O-antifonerna, som verkligen äro något av det allra ädlaste i tidegårdens rika skönhetskatt. Men varför hava endast fem av dessa sju antifoner medtagits? Visserligen kan man alltid skriva till de tvenne uteslutna i sitt eget exemplar, men bättre vore det, om alla hade varit tryckta. Julaftons och juldagens morgons antifoner äro strålande sköna, och psalmerna hava fått en mindre förkortad form än annars, vilket hälsas med tillfredsställelse. Hymnernas ädla klang låter oss ana vilket stort och vilket skickligt arbete, som ligger bakom deras form. Här har även kyrkoårstiden fått sin rätta benämning: vi möta rubriken »Fastan». Under det heliga *Triduum*, skärtorsdag, långfredag och påsklördag, hava vi fått de berömda matutinerna, som skänka så mycket av dessa dagars djupa innebörd och stämning. Anmälaren har saknat Improperierna och glatt sig över Påsksekvensen »*Victimae paschali*». Improperierna höra ej till någon av de upptagna tidebönerna, men de skulle kanske kunna införas på särskild plats. Av stort liturgiskt värde är det även, att Halleluja bortfaller under fastan och sedan festligt begynner vid påsk. Skola vi kunna hysa hoppet att snart även i högmässan få slippa sjunga Halleluja i fastan? I den nya upplagan möter man även en matutin »När H. H. Nattvard firas.» Nu är det visserligen sant, att nattvardens plats i svenskt gudstjänstliv är mycket undanskjuten; då den stundom firas, kan det väl kännas så högtidligt, att man tycker sig behöva en särskild matutin. Dock är det att anordna tidegården efter de rådande förhållanden — vilka vi naturligtvis måste hoppas skola bli ändrade! — under det att den allmänkyrkliga regeln bör vara, att då H. H. N. V. hör med till söndagens naturliga firning, läses söndagens matutin. Den nya upplagan skulle vinna i värde, om denna matutin utbyttes mot t. ex. Improperierna.

Då denna nya upplaga av »Veckans Tideböner» utkommer, hava vi fått ett svenskt breviarium av mycket stort värde. Det blir ett medel till andaktsliv i hela kyrkans gemenskap. Kyrkoårets rika skiftningar komma till sin rätt. Genom arbeten sådana som G. Lindbergs »Kyrkans heliga år», vars betydelse knappast kan över-skattas, och Sam Rönnegårds »Det heliga året», har en ny för-ståelse för rikedom och skönheten i kyrkoåret vunnit utbred-ning. En ganska allmän önskan finnes, att tidegården skulle er-bjuda större kyrkoårsomväxling. Så mycket större bliver tack-samheten över vad vi här få. Utgivarna hava redan bearbetat den gregorianska sången till mycket av det nya. Man förvånas och glädes, då man erinrar sig vilket väldigt material, som bearbetats och gjorts lätt tillgängligt, icke endast för lästa tideböner utan även för sjungna. Den som skriver dessa rader har under en följd av år tillsammans med sin församling sjungit veckans completorier enligt »Tidegudstjänster för en söndag och dess helgsmål jämte de övriga veckodagarnas completorier», som utkom 1936. Vidare föreligga »Antifonale till kyrkoårets aftonböner» och »Antifonale till tideböner för ungdom». Dessa senare tideböner finnas även i små billiga häften. Anmälaren vet av långvarig erfarenhet huru väl dessa bliva mottagna i söndagsskolan och av konfirmanderna för bruk i hemmet. Alla dessa olika delar av den svenska tidegården hava utkommit på C. W. K. Gleerups förlag i Lund, som i hög grad gjort sig förtjänt av erkännande för sitt intresse för denna stora angelägenhet. Ser man tillbaka på vad de båda utgivarna skänkt oss under kortare tid än ett årtionde bliver förvåningen lika stor som glädjen och tacksamheten.

Gunnar Rosendal.

Ett hymnologiskt storverk.

Intresset för den kristna psalmens och sångens utforskande är i ständigt stigande. Och de i ämnet utgivna böckerna användas flitigt, i studiecirklar, vid föredrag i ungdomskretsar och vid församlingsaftnar. Den direkta uppbyggelsen tjänas genom de in-

Oscar Lövgren: Våra psalm- och sångdiktare. En historisk framställning. I. II. Sv. Missionsförbundets förlag.